

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(15), 2025

Мукачево

УДК 318

Чорноморець А. О.

здобувачка освіти III курсу групи ПО-3,
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Гончарук Н. В.

здобувачка освіти III курсу групи ПО-3,
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Брижак Н. Ю.

к.пед.н., доц., доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЛІТНІХ ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

У статті розглянуто особливості національного виховання молодших школярів у літніх закладах оздоровлення та відпочинку. Проаналізовано нормативно-правову базу та сучасні педагогічні підходи до реалізації завдань національного, патріотичного й громадянського виховання в умовах літнього відпочинку дітей. Обґрунтовано роль гри, творчої діяльності, тематичних заходів та співпраці з батьками і громадою у формуванні національної ідентичності. Акцентовано значення національної пам'яті, гідності та духовної культури в умовах воєнного часу.

Ключові слова: національне виховання, літній заклад оздоровлення та відпочинку, молодші школярі, патріотизм, громадянська позиція, ігрова діяльність.

The article examines the features of national education of primary school children in summer health and recreation institutions. It analyzes the regulatory framework and modern pedagogical approaches to the implementation of national, patriotic, and civic education tasks in the context of children's summer leisure. The role of play, creative activities, thematic events, and cooperation with parents and the community in shaping national identity is substantiated. Emphasis is placed on the importance of national memory, dignity, and spiritual culture in wartime conditions.

Keywords: national education, summer health and recreation institution, primary school students, patriotism, civic stance, play-based activities.

Організація літнього відпочинку дітей є складовою частиною безперервного та послідовного процесу виховання. Дитячі заклади оздоровлення і відпочинку створюють умови для педагогічно обґрунтованого, змістовного та цікавого дозвілля дітей, дають можливість їм творчо розвиватися, духовно та інтелектуально збагачуватися, розширювати світогляд.

Серед пріоритетних напрямів роботи у літніх закладах оздоровлення та відпочинку є національне, патріотичне, громадянське та фізичне виховання. Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні (затвердженій наказом МОН України від 16.06.2015 № 641) головна

мета виховної роботи – це виховання духовно багатой, розвиненої особистості, громадянина України (Концепція, 2024). Адже, кожен житель України, який прагне процвітання своїй Батьківщині, передусім повинен мати високу національну самосвідомість і національну гідність, знати і пишатися своєю історією і культурою, бути доброчесним громадянином і відданим патріотом.

Питанням діяльності літніх оздоровчих таборів приділяли увагу багато дослідників. Зокрема, аспекти виховної роботи в умовах літніх оздоровчих таборів розглядали І.Бех, Є.Коваленко, І.Пінчук, Л.Пундик, М. Сидоренко, О. Яковлева та ін.; організаційні питання літнього відпочинку дітей розглядали Я. Кашуба, Н. Ложникова, М. Фрідман, Г. Шутка. Методика роботи педагога-організатора висвітлена у працях Є. Коваленка та В. Солови. Національне спрямування у вихованні підкреслювали українські педагоги: Г.Ващенко, Б. Грінченко, М.Грушевський, О.Духнович, М.Драгоманов, І.Огієнко, В.Сухомлинський, С.Русова та ін.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування впровадження завдань національного виховання у літніх закладах оздоровлення та відпочинку.

Згідно з «Енциклопедією освіти», національне виховання дітей і учнівської молоді – це створена на основі принципів національної педагогіки (як народної творчості, так і надбань вітчизняної науки, культури, літератури) система поглядів, переконань, ідеалів, покликаних формувати світоглядну свідомість, а ціннісні орієнтації дітей і учнівської молоді виховання дітей і учнівської молоді на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій виховній традиції, духовності (Докукіна, 2008).

Поняття «національне виховання» розглядається як явище багатоаспектне, що охоплює мораль, виховання громадянина-патріота, релігійне, господарське та фізичне виховання, виховання сім'янина, виховання характеру тощо. Всі ці аспекти мають національний відтінок і національну орієнтацію, бо кожен народ дещо по-своєму трактує мораль, по-своєму ставиться до громадських справ, до свого господарства, до родини, має навіть власну систему фізичного виховання тощо (Державна національна програма «Освіта», 1994).

Головними складовими національного виховання є громадянське й патріотичне виховання. На державному рівні визначено такі положення сучасного національного виховання учнів:

1) стрижнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднувального фактора у суспільному розвитку, спрямованому на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави;

2) сучасне виховання в Україні має забезпечувати залучення учнівської молоді до світової культури і загальнолюдських цінностей. За своїм змістом, формами й методами національне виховання спирається на кращі надбання національної, світової та народної педагогіки;

3) національне виховання має суспільний характер. До нього причетні сім'я, суспільство, найближче соціальне оточення, школа. Процес виховання органічно поєднується з процесом навчання учнів, опануванням основами наук, багатством національної і світової культури;

4) ідеалом виховання є високоосвічена, соціально активна й національно свідомо людина, що має глибоку громадянську відповідальність, високі духовні якості, родинні й патріотичні почуття, знання надбань світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення (Концепція, 2024).

Національне виховання є самобутнім, історично зумовленим явищем, основна мета якого – передача молодому поколінню духовної культури, національної ментальності, світогляду та формування громадянських рис

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України: національної свідомості, розвинутої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, фізичної, екологічної культури, розвиток індивідуальних здібностей, таланту.

Національне виховання передбачає визнання національних цінностей як визначальних. До них належать: українська ідея, що втілює в собі прагнення до

державності та соборності, патріотизм і готовність до самопожертви у випадку потреби захисту Батьківщини, почуття національної самопошани і гідності, історична пам'ять, повага до державних та національних символів та до Гімну України, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, повага до Конституції України і до обраних демократично владних чинників, орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави та прагнення побудувати справедливий державний устрій, протидія антиукраїнській ідеології, прагнення до розвитку духовного життя українців тощо (Бех, Чорна, 2014).

Серед названих вище національних цінностей сьогодні на особливу увагу заслуговують відродження національної (історичної) пам'яті та національної гідності. До чинників відновлення історичної пам'яті належить усе, що відбиває історичний шлях нашого народу, його боротьбу за волю аж до сьогоднішнього дня, його злети і поневіряння в ярмі чужинських народів. Таку інформацію несуть історія, література, народна творчість, музичне і малярське мистецтво, історія культури тощо.

М. Драгоманов наголошував, що виховуючи дітей на національних традиціях, педагоги та батьки передусім зобов'язані подбати про прищеплення їм національного стержня, навчити бути вірним своїй державі, народу, сформувати громадянський обов'язок та відчуття гордості за український народ. Важливим етапом у пізнанні національного є глибинність зв'язків минулого з теперішнім, виховання духовної культури особистості, прищеплення власної світоглядної позиції. Тому, очевидною була думка М. Драгоманова про те, що фундаментом виховання дітей та молоді є прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій українців (Драгоманов, 1991).

У контексті війни, що триває в Україні з 2022 року, виховання національної гідності, любові до своєї держави, історичної пам'яті набуває особливої ваги. На думку О. Пометун, формування громадянської позиції має відбуватися через усвідомлення дітьми цінностей демократії, гуманізму та

активної участі в житті суспільства (Пометун, 2020). У літніх таборах ця робота реалізується через тематичні заходи, святкування державних свят, екскурсії, ігри та творчу діяльність. Додаткову увагу приділяють тематиці волонтерства, благодійності, взаємодопомоги, створюючи в дітей позитивний образ активного громадянина, здатного до участі у змінах у суспільстві.

Планування виховної діяльності в літніх таборах має враховувати державні та релігійні свята, пам'ятні дати, обрядовість. Як зазначає Т. Кравченко, «організація виховання у таборі повинна враховувати емоційний стан дітей, пов'язаний з воєнним контекстом, та спрямовуватись на зміцнення їх психологічної стійкості» (Кравченко, 2023). Екскурсії, творчі майстер-класи, виставки сприяють емоційному, духовному та культурному збагаченню дитини. Залучення батьків та громади підсилює ефективність виховного процесу. Практика проведення тематичних днів, присвячених видатним українським діячам, українській символіці, козацтву, героїзму сучасних воїнів ЗСУ, також довела свою ефективність.

Гра як форма колективної діяльності сприяє соціалізації, формуванню моральних якостей, ініціативності та творчості. Як підкреслює Н. Гавриш, гра у виховному процесі — це не лише засіб розваги, а й глибокий педагогічний інструмент, що сприяє засвоєнню моральних орієнтирів та норм поведінки (Гавриш, 2022). У таборі вона є невід'ємною частиною виховання гармонійної особистості. В ігровому форматі дитина легше засвоює цінності, моделі поведінки та громадянську активність. Рольова гра, патріотичні квести, вікторини на тему української культури – дієві інструменти у формуванні стійкої національної ідентичності.

Отже, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку мають всі умови для реалізації завдань національного виховання. У складних суспільних умовах, зокрема під час війни, їх роль у формуванні свідомого громадянина України є надзвичайно важливою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д., Чорна К.І.. (2014). Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ.

2. Гавриш Н.В. (2022). Ігрові технології в педагогіці. Черкаси: Вертикаль.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). (1994). Київ. Райдуга. URL: www.info-library.com.ua/books-text-563.html
4. Докукіна О.М. (2008). Національне виховання дітей і молоді. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України ;головний ред.. В.Г. Кремень. Київ.
5. Драгоманов М.П. (1991). Вибране. Київ: Либідь.
6. Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (з доповненням № 4017-IX від 10.10.2024) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text>
7. Кравченко Т.М. (2023). Психологічні засади виховання в умовах війни. Освіта України.
8. Лаппо В.В. (2012). Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: Навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР.
9. Пометун О.І. (2020). Теорія та методика громадянської освіти. К.: Генеза.

УДК 37.018.43:-057.874(045)

Шуфрич К. Я.,
здобувачка вищої освіти
Мукачівський державний університет
Лалак Н. В.
канд.пед.наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

У статті порушено проблему організації дистанційного навчання молодших школярів. Авторами зацентовано увагу на особливостях засвоєння знань у синхронному/асинхронному режимах навчання, важливості налагодження комунікації з батьками, плануванні уроків із використанням технологій дистанційного навчання. Зазначено, що в умовах сьогодення українське дистанційне навчання забезпечено різномірною онлайн-підтримкою педагогів та здобувачів освіти. Однак поряд з цим, залишаються питання, які очікують на своє подальше вирішення, зокрема це: технічний аспект організації дистанційного навчання; потреба у підвищенні цифрової грамотності всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: дистанційне навчання, молодші школярі, цифрові технології, інформаційні ресурси.

The article raises the issue of organizing distance learning for junior schoolchildren. The authors focus on the peculiarities of learning in synchronous/asynchronous learning modes, the importance of establishing communication with parents, and planning lessons using distance learning technologies. It is noted that in today's conditions, Ukrainian distance learning is provided with diverse online support for teachers and students. However, at the same time, there are still issues that need to be addressed, in particular: the technical aspect of organizing distance learning; the need to increase the digital literacy of all participants in the educational process.

Keywords: distance learning, junior schoolchildren, digital technologies, information resources.